

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет природничих наук
Кафедра анатомії і фізіології людини та тварин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ

Галузь знань 09 Біологія
Спеціальність 091 Біологія
Освітньо-професійна програма
Лабораторна діагностика біологічних
систем

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від «29» серпня 2019р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотації до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Анатомія людини
Викладач	Грицуляк Володимир Богданович
Контактний телефон	0994079905
Email викладача	kfa@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний (offline)
Обсяг дисципліни	180 годин (6,0 кредитів)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотації до курсу	
<p>Анатомія людини – це дисципліна, яка вивчає форму і будову людського організму і відповідно складаючих його органів і систем та досліджуюча закономірність розвитку цієї будови в зв'язку з функцією і оточуючим середовищем. В процесі вивчення цієї дисципліни спершу розглядається опорно-руховий апарат, тобто кістки, зв'язки, суглоби і м'язи. Потім розглядаються внутрішні органи по системах органів. Зокрема це органи травлення, органи дихання, серцево-судинна система і інші системи. Завершується курс вивченням нервової системи та органів чуття. Анатомія людини є однією із фундаментальних наук, як для медицини так, і для біології.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета дисципліни «Анатомія людини» - дати майбутнім біологам знання про особливості будови організму людини з метою правильного розуміння, що являє собою організм, що вкрай важливо для роботи біолога-лаборанта діагностичної лабораторії.</p>	

Завданням дисципліни є:

- сформулювати уявлення про походження і загальні закономірності еволюційного розвитку тканин, органів і систем;
- засвоїти основи номенклатури органів згідно з міжнародною анатомічною номенклатурою;
- дати студентам уявлення про сучасні тенденції та напрямки фундаментально-наукових та прикладних досліджень в анатомії і суміжних з нею науках для майбутньої професійної орієнтації.

4. Результати навчання (компетентності)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- методологічні основи анатомії, її значення в формуванні наукового світогляду і духовності учнів;
- загальні закономірності росту і розвитку організму дитини;
- основи структурної організації всіх органів і систем, в першу чергу нервової, опорно-рухового апарату, органів чуття;

вміти:

- застосовувати отримані знання з анатомії при організації навчально-виховної роботи;
- здійснювати диференційований підхід під час проведення навчально-виховних завдань в залежності від індивідуальних особливостей організму учнів;
- на основі отриманих анатомічних знань вміти здійснювати долікарську допомогу при нещасних випадках і травмах.

5. Організація навчального курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	30
Лабораторні заняття	30
Самостійна робота	120

Ознаки курсу					
семестр	Спеціальність	Курс (рік) навчання	Нормативний чи вибірковий		
3-й	091 - Біологія	2-й	нормативний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год	Вага, оцінка	Термін виконання
Змістовний модуль 1.					
Анатомія опорно-рухового апарату та внутрішніх органів.					
Тема 1. Анатомія скелета людини (Остеологія). Будова кісток черепа. Кістки тулуба і кінцівок. Сполучення кісток.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 2. М'язи тіла людини (Міологія). Анатомія м'язів голови і шиї. М'язи верхніх кінцівок. М'язи нижніх кінцівок.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 3. Анатомія органів травлення. Анатомія органів порожнини рота. Анатомія шлунка. Анатомія кишок. Анатомія печінки та підшлункові залози.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 4. Анатомія органів дихання. Анатомія порожнини носа. Анатомія гортані. Анатомія трахеї і бронхів.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 5. Анатомія серцево-судинної системи. Кола кровообігу. Анатомія серця. Провідна система серця. Кровообіг плода.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу

Тема 6. Анатомія органів виділення. Будова нирок. Нефрон. Органи виведення сечі. Будова шкіри та її придатків.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 7. Анатомія статевої системи. Сперматогенез. Органи чоловічої системи. Овогенез. Органи жіночої статевої системи.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 8. Анатомія залоз внутрішньої секреції. Епіфіз. Гіпофіз. Щитовидна залоза. Прищитовидні залози. Загрудинна залоза. Наднирники та хромофінні тіла. Ендокринні частини статевих залоз.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Змістовний модуль 2. Анатомія нервової системи та органів чуття.					
Тема 9. Анатомія півкуль головного мозку. Будова нейрона. Класифікація нервової системи. Ембріогенез нервової системи. Кора півкуль. Сигнальні системи кори півкуль. Біла речовина півкуль. Підкоркові вузли.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 10. Анатомія мозкового стовбура. Проміжний мозок. Середній мозок. Міст і довгастий мозок. Черепномозкові нерви. Мозочок.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу

Оболонки головного мозку та його кровопостачання.					
Тема 11. Анатомія спинного мозку. Сіра речовина спинного мозку. Його біла речовина. Рефлекторна дуга соматичної нервової системи.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 12. Провідні шляхи головного мозку. Класифікація провідних шляхів. Асоціативні шляхи. Комісуральні шляхи. Проекційні шляхи. Висхідні чутливі шляхи. Низхідні рухові шляхи. Пірамідна система. Екстрапірамідна система.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 13. Анатомія вегетативної нервової системи. Симпатична вегетативна нервова система. Парасимпатична нервова система. Рефлекторна дуга вегетативної нервової системи. Вегетативні вузли і сплетення.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
Тема 14. Анатомія органа зору. Оболонки очного яблука. Ядро ока. Оптична система ока. Сльозовий апарат. М'язи очного яблука. Світлосприймаючий	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу

апарат. Зоровий провідний шлях.					
Тема 15. Анатомія органа слуху і рівноваги. Будова зовнішнього вуха. Анатомія середнього вуха. Внутрішнє вуха. Будова органа Корті. Статокінетичний аналізатор.	Лекція і лабораторне заняття	Згідно списку літератури	2 години лекція. 2 години лабораторне заняття	5 балів	Згідно розкладу
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, індивідуальних занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовки до виконання конкретної роботи. Оцінки у національній шкалі («відмінно» - 5, «добре» - 4, «задовільно» - 3, «незадовільно» - 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи.</p> <p>Модульний контроль (сума балів за окремих змістовний модуль) проводиться на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни - змістовного модуля. Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок проведення розрахункових робіт, вміння вирішувати конкретні ситуативні задачі, самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислювати зміст даної частини дисципліни, уміння публічно чи письмово подати певний матеріал.</p> <p>Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі екзамену.</p> <p>Екзамен – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмового матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо. Оцінка знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою.</p>				

	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
	90-100	A	відмінно	зараховано
	80-89	B	Добре	
	70-79	C		
	60-69	D	задовільно	
	50-59	E		
	26-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	Підсумкова письмова робота виконується у формі комплексної контрольної роботи.			
Семінарські заняття	-			
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент допускається до складання екзамену. Якщо впродовж семестру він набрав сумарно 25 балів і вище.			
7. Політика курсу				
<p>Організація навчального процесу здійснюється на основі кредитно-модульної системи відповідно до вимог Болонського процесу із застосуванням модульно-рейтингової системи оцінювання успішності студентів. Зараховуються бали, набрані при поточному опитуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. При цьому обов'язково враховується присутність студента на заняттях; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача); списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання, наявність незадовільних оцінок за 50% і більше зданого теоретичного і практичного матеріалу.</p>				
8. Рекомендована література				
<p>1. Александрович Р. Малий атлас з анатомії / Р. Александрович // Київ. – ВСВ «Медицина». – 2011. – пер.з польської. – 150с.</p>				

2. Валецька Р. О. Пластична анатомія / Р. О. Валецька // Луцьк. – Волинська обласна друкарня. – 2008. – 224 с. – Бібліогр. С.222 (19 найменувань).
3. Головацький А. С. Анатомія людини / А. С. Головацький // Вінниця. – «Нова Книга». – В 3 томах. – 2008. – 1 том – 336с. – 2 том – 456с. – 3 том – 376 с.
4. Дюбенко К. А. Анатомія людини / К. А. Дюбенко, А. К. Коломійцев, Ю. Б. Чайковський // Київ. – В 2 томах. – 1 том – «Атлант-UMS», – 2004. – 690с. – 2 том – «Поліграфкнига». – 2008. – 528с.
5. Коляденко Г. І. Анатомія людини / Г. І, Коляденко // Київ. – «Либідь». – 2001. – 384с. – Бібліогр. С. 380. (13 найменувань).
6. Коцан І. Я. Анатомія людини / І. Я. Коцан, В. О. Гринчук, В. Х. Велемець, Л. О. Шварц // Луцьк. – Редакційно-видавничий відділ Волинського національного університету ім. Лесі Українки. – 2010. – 900 с. – Бібліогр. С.888-889 (28 найменувань).
7. Кравчук С. Ю. Анатомія людини/ С. Ю. Кравчук // Чернівці. – 2007. – 600с.
8. Купчак С. В. Анатомія та еволюція центральної нервової системи. Курс лекцій / С, В. Купчак, В. Б. Грицуляк, Н. П. Долинко, О. Є. Халло //Івано-Франківськ. – Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника. – 2019. – 140с. – Бібліогр. С.137 (11 найменувань).
9. Маруненко І. М. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи / І. М. Маруненко, Є. О. Неведомська, Г. І. Волковська // Київ. – «Центр учбової літератури». – 2013.– 182с.
- 10.Мартіні Ф. Анатомічний атлас людини / Ф. Мартіні// Київ. – ВСВ «Медицини». – пер. с. англ. – 2017. – 128с.
- 11.Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Ф. Неттер // Львів. – Видавничий дім «Наутілус». – 2007. – 358 с.
- 12.Помогайбо В. М. Анатомія та еволюція нервової системи. Навчальний

- посібник / В. М. Помогайбо, О. І. Березан // Київ. – «Академвидав». – 2013. – 160с. – Бібл. С. 159 (20 найменувань.)
13. Самусев Р. П. Атлас анатомії людини / Р. П. Самусев, В. Я. Липченко // Тернопіль. – «Навчальна книга - Богдан». – 2011. – 416с.
14. Свиридов О. І. Анатомія людини / О. І. Свиридов / Київ. – «Вища школа». – 2001. – 400с.
15. Федонюк Я. І. Функціональна анатомія / Я. І. Федонюк, Б. М. Мицкан // Тернопіль. – «Навчальна книга - Богдан». – 2007. – 544 с. – Бібл. С.542-543 (46 найменувань).
16. Черкасов В. Г. Анатомія людини / В. Г. Черкасов, С. Ю. Кравчук // Вінниця. – «Нова Книга». – 2018. – 640с.
17. Чернокульський С. Т. Анатомія кісток та їх з'єднань / С.Т.Чернокульський, В. О. Єрмольєв // Київ. – «Книга плюс». – 2008.
18. Чернокульський С. Т. Анатомія м'язів (Міологія) / С. Т. Чернокульський // Київ. – «Книга плюс». – 2008.
19. Чернокульський С. Т. Анатомія внутрішніх органів (Спланхнологія) / С. Т. Чернокульський, В. О. Єрмольєв // Київ. – «Книга плюс». – 2010.
20. Чернокульський С. Т. Анатомія судин та нервів тулуба / С.Т.Чернокульський // Київ. – «Книга плюс». – 2011.
21. Чернокульський С. Т. Анатомія центральної нервової системи (неврологія) / С. Т. Чернокульський // Київ. – «Книга плюс». – 2010.

Викладач _____

доц. В. Б. Грицуляк